

DERS 1

DERS TANITIMI VE

SİYASİ

İDEOLOJİLERE GİRİŞ

Doç. Dr.. ONUR GÜNEŞ AYAS

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Ders materyali (Zorunlu okuma): Andrew Heywood, Siyasi İdeolojiler, Çev. Levent Köker, BB101 Yayınları.

ÖZGEÇMİŞİM

- 1981 yılında Edirne’de doğdum. Evli ve bir çocuk babasıyım.
- İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde Lisans, Sosyoloji bölümünde yüksek lisans ve doktora eğitimimi tamamladım.
- Müzik sosyolojisi çalışmalarımı desteklemek amacıyla, Bakırköy Türk Musikisi Vakfı Konservatuarı’nı bitirdim. Fırsat buldukça amatör icracı olarak müzik yapıyorum. Etnomüzikoloji Derneği’nin kurucu üyesiyim.
- Uzun yıllar çeşitli yayınevlerinde çevirmen ve editör olarak çalıştım. Tarih, felsefe, siyaset ve sosyoloji alanında İngilizce’den Türkçe’ye yirminin üzerinde kitap tercüme ettim.

ÖZGEÇMİŞİM

2012 yılından beri Yıldız Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri bölümünde çalışıyorum. Lisans ve lisans üstü düzeyde verdiğim dersler şunlardır:

- Sosyolojiye Giriş,
- Toplumsal Yapılar ve Tarihsel Dönüşümler,
- Siyasal İdeolojiler,
- Müzik Sosyolojisi,
- Kültürel Kuram,
- Tarihsel Sosyoloji,
- Postmodernliğin Sosyolojisi.

ÇALIŞMA ALANLARIM

- Müzik Sosyolojisi, Kültür Sosyolojisi, Tarihsel Sosyoloji, Türk Modernleşmesi, Edebiyat Sosyolojisi.
- Saydığım alanlarda pek çok uluslararası ve ulusal hakemli dergide Türkçe ve İngilizce makalelerim yayınlandı. İlginizi çeken makalelerimin tam metin pdf'lerine academia sayfamdan ulaşabilirsiniz.
- <https://yildiz.academia.edu/OnurGunesAyas>

Yayımlanmış Telif Kitaplarım

- Dostoyevski'de Batı Sorunu: Rus Ruhu ve Evrensellik (2010)
- Musiki İnkılabı'nın Sosyolojisi: Klasik Türk Müziği Geleneğinde Süreklilik ve Değişim (2014)
- Barbar Batı: Bir Aimé Césaire Kitabı (2015)
- Müziği Boğan Gürültü: İdeolojinin Kıskaçındaki «Musiki» (2018)
- Müzik Sosyolojisi: Kuramsal Bir Giriş (2019)

Yayımlanmış Çeviri Kitaplarımdan Seçmeler

- Modern Ortadoğu Tarihi (1453-2015)-James L. Gelvin
 - Modern Türkiye Tarihi-Carter V. Findley
 - Dante ve İslam-Miguel Asin Palacios
 - İlk Yunan Filozoflarında Tanrı Düşüncesi-Werner Jaeger
 - Modern Tarihçiliğin Klasik Temelleri-Arnaldo Momigliano
 - Dostoyevski'nin Batı Eleştirisi-Bruce K. Ward
 - Erken Modern Osmanlılar-Virginia Aksan & Daniel Goffman
 - Konstantinopol: Bir İmparatorluğun Doğuşu-Harold Lamb
 - Demokrasi Modelleri: Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları-Arend Lijphard
- Dersle ilgili her tür sorunuz için e-posta adresim oayas@yildiz.edu.tr ve gunesayas@gmail.com
 - Ofis adresim: Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü AZ-25

DERSE DAİR

- Derslerimiz 13 haftadan oluşmaktadır.
- Öğrencilerin ders materyalini okuyarak ve üzerinde düşünerek derse gelmesi, dersteki tartışmalara katkı sunması ve uzaktan eğitimde kameralarını açması beklenmektedir.
- İki vize ve bir final sınavı yapılacaktır.
- Her bir vizenin ağırlığı yüzde 30 finalin yüzde 40 şeklindedir.

DERS İÇERİĞİ

1. Ders tanıtımı ve giriş
2. İdeolojiyi anlamak
3. Liberalizm (1)
4. Liberalizm (2)
5. Muhafazakarlık
6. Sosyalizm (1)
7. Sosyalizm (2)
8. Anarşizm
9. Milliyetçilik (1)
10. Milliyetçilik (2)
11. Faşizm
12. Feminizm
13. Ekolojik Düşünce

DERS İÇERİĞİ VE MATERYALLER

- Ana ders materyalleri ders sırasında takip ettiğiniz sunum dosyaları ve Andrew Heywood'un **Siyasi İdeolojiler** adlı ders kitabının ilgili bölümleridir. Dersleri takip etmeniz ve bu kaynakları dikkatle okumanız dersi başarıyla tamamlamanız için yeterlidir. Kaynaklara ulaşmayla ilgili sorunlarınızda avertis hesabımdan yardımcı olmaya çalışacağım..
- Modern siyasi ideolojilerin hemen hepsi modern Avrupa'da doğduğu için Avrupa'nın siyasal ve toplumsal şartlarını yansıtmaktadır. Bu yüzden Türkiye'nin siyasi hayatına tam olarak uyması beklenemez. Bir dönemlik bir ders siyasi düşüncenin felsefi içeriğini ve Türkiye'deki yansımalarını ayrıntılarıyla tartışmak için yeterli olmadığından sadece modern siyasi ideolojilerin kavramsal çerçevesini, kökenlerini ve gelişimini tartışmakla yetineceğiz. Bu eksiği aşmak için başka kaynaklara yönelmeniz gerekebilir. Bu ders, adı üstünde modern siyasi ideolojilerin kuram ve tarih boyutuyla ilgilenmektedir.

BİRKAÇ OKUMA ÖNERİSİ

1. Heywood-Siyasi İdeolojiler, Siyaset ve Siyaset Teorisine Giriş

- Ana okuma materyali olarak seçtiğimiz Heywood, dünyada bu alandaki en başarılı ders kitabı yazarıdır. **Siyasi İdeolojiler** kitabı dışında, **Siyaset ve Siyaset Teorisine Giriş** kitapları da bu derste tartıştığımız fikirlerin gerek felsefi kökenlerini gerek uygulamaya dönük farklı yanlarını görebileceğiniz, son derece rahat okunan metinlerdir.

2. Tanıl Bora-Cereyanlar ve İletişim Yayınları'nın Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce Ciltleri

- Bu kitaplar epey pahalı olduğu için kütüphanelerden veya dijital kopyalarından ulaşmanız daha makul olabilir. Tartışacağımız siyasi ideolojilerin Türkiye'deki temsilcilerini, en derli toplu, kapsamlı ve derinlikli şekilde tanıtan ve analiz eden kaynaklar bunlardır.

OKUMA ÖNERİLERİNE DEVAM

3. Gareth Southwell-Marx Bu İşe Ne Derdi?

- Southwell'in kitabı gündelik sorunlarımıza siyaset kuramcılarının ne tip cevaplar verebileceğini tartışan, bol resimli ve esprili, son derece açık ve anlaşılır, üstelik eğlenceli bir kitap. Derste zaman zaman bu kitaptan örnekler vereceğim.

4. Steven Lukes-Profesör Caritat'ın Şaşırtıcı Aydınlanması

- Bu da, çok rahat okunan bir düşünce romanı. Sofie'nin Dünyası'na benziyor. Aydınlanma değerlerine bağlı bir felsefe profesörünün en iyi toplumun hangisi olduğunu bulabilmek için Yararistan, Ortakistan, Özgüristan gibi hayali ülkeleri ziyaret etmesini anlatıyor.

5. Batıya Yön Veren Metinler (<http://dusuncetarihi.kapadokya.edu.tr/>)

Batıya yön veren temel metinlerden Alev Alatlı'nın derlediği parçaları bulabileceğiniz bir internet sitesi bu. Derste ki konular veya düşünürler hakkında fikir verecek orijinal ve kısa metinleri bu adresten ücretsiz okuyabilirsiniz.

Siyasi Kavram

- Dünyaya anlam verebilmek için ona anlamlar yükleriz, bunu da kavramlar inşa ederek yaparız. Örneğin kedi kavramı düşüncenin ürünüdür. Kedi ideası ona ayırıcı özelliğini veren kürklü, memeli, küçük, evcil, fareleri yakalayan vb. vasıfların bileşiminden oluşur. Kediye kedi muamelesinde bulunmak için onun mahiyetiyle ilgili bir kavrama sahip olmak gerekir.
- İnsan, kadın, işçi, işveren, ülke, millet, savaş, halk vb. kavramların hepsi de böyledir. (Halk plajlara akın etti, vatandaş denize giremiyor!) Bu kavramları tanımlama şeklimiz, o kavramların tekabül ettiği insanlara karşı davranış şeklimizi de belirler. Bu yüzden siyasi hayatta dil çok önemlidir.(Örn. Orwell'in 1984'ü, Huxley'in Words and Behaviour makalesi.

Önkabuller ve İzmler: Herkes siyaset düşünürüdür

- Hiç kimse dünyayı olduğu gibi görmez. Hepimiz dünyaya teorilerin, faraziyelerin ve önkabullerin perdesinin gerisinden bakarız. Bu önkabüllerin kökleri, genellikle “siyasî ideolojiler” olarak kavramsallaştırılan daha geniş siyasî inançlarda veya geleneklerdedir.
- Bu “izrn’lerden her biri (liberalizm, sosyalizm, muhafazakârlık, feminizm, faşizm vd.) ayrı bir entelektüel çerçeve veya paradigma oluşturur ve her biri bizlere kendi siyasî gerçeklik anlayışını, kendi dünya görüşünü sunar.
- Bu anlamda herkes siyaset düşünürüdür. Farkında olmasak da herhangi bir konudaki kanaatlerimizi ifade ettiğimizde siyasi fikir ve kavramları kullanırız.

Gündelik sorunlar ve siyasi fikirler

- «Kendilerini herhangi bir entelektüel etkiden muaf olarak gören pratik insanlar, çoğunlukla ölü bir iktisatçının köleleri konumundadırlar. Gaipen birtakım sesler duyan otorite sahibi çılgınlar da çılgınlıklarının özünü, birkaç yıl öncesindeki akademik yazar çizlerden ufak ufak damıtmaktadır.» (Keynes)
- Örnek sorular: Öğrenciler okul yemekhanesinde piyasa fiyatından daha ucuza yemek yemeli mi? Pandemide işini kaybedenler için ne yapılmalı? Devlet kadına yönelik aile içi şiddete müdahale edebilir mi, yoksa bu özel hayata mı dahildir? Kaldırımlardan geçiş ücreti alınmalı mı? Her öğrencinin bilgisayara ve kaliteli internet bağlantısına sahip olması hak mıdır? Maskelerin fiyatı piyasada mı belirlenmeli, insanlar maske takmaya zorlanabilir mi? Devlet vatandaşın içki tüketimine karışabilir mi, ne ölçüde?

İdeoloji kavramının kökeni ve anlamının değişimi

- “İdeoloji” kavramı 1796’da Fransız filozof Destutt de Tracy (1754-1836) tarafından icat edildi. Tracy bu kavramı, bilinçli düşünce ve fikirlerin kaynaklarını açığa çıkarmayı amaçlayan yeni bir “fikirler bilimi’ni (ideaoloji) ifade etmek için kullandı. Onun ümidi, ideolojiye er veya geç zooloji veya biyoloji gibi yerleşik bilimlerle aynı statüyü kazandırmaktı. Marx’a göreyse ideoloji yönetici sınıfın fikirlerine, yani sınıflı sistemi desteklemeye ve sömürüyü devam ettirmeye katkıda bulunan fikirlere karşılık geliyordu.
- Günümüzde bu kavramın nötr anlamda kullanılması yönünde bir eğilim varsa da, geçmişte ideoloji kavramının ağırlıklı olarak olumsuz çağrışımları bulunmaktaydı. İdeoloji kavramı, yaygın olarak rakip inanç veya doktrinleri suçlamak veya eleştirmek için bir silâh olarak kullanıldı.

İdeoloji: Düşmanımın düşüncesi

- İdeoloji yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar bizi objektif düşünmekten alıkoyan fikir sistemleri olarak düşünüldü. Bu yüzden de farklı ideolojiler birbirlerini «ideolojik» olmakla suçladılar.
- Raymond Aron: İdeoloji düşmanımın düşüncesidir, der. Gerçekten de Marksistler liberalizmi burjuva ideolojisi olarak görürler, liberaller ise faşizm ve sosyalizmi totaliter ideolojiler olarak, faşizm bütün ideolojilere karşı olduğunu iddia eder, muhafazakarlar da ideolojik düşünceden kurtulup geleneklere yaslanmak gerektiğini ileri sürerler.

Siyasi ideolojilerin işlevleri

- Dünyanın anlaşılması ve açıklanması için bir bakış açısı sunmak. Davranışlara rehberlik etmek. Siyasi hedefleri belirlemek ve eyleme ilham kaynağı olmak. Siyasetçinin hedefi iktidara gelmek. Bu da onları pragmatik yapabilir. Ama iktidara gelince ne yapılacağını ve toplumun nasıl seferber edileceğini ideoloji (inanç, değer ve kanaatler) belirler.
- Siyasi ideolojiler siyasi sistemlerin doğasını şekillendirir. Örneğin mutlak monarşiler kralın kutsal hakları ideolojisine, teokrasiler dini ideolojilere dayanır. Komünist rejimler Marksizme, parlamenter demokrasiler genellikle liberalizme, ulus-devletler milliyetçiliğe dayanır vb.
- Toplumsal çimento işlevi görür. Bununla birlikte toplumdaki farklı grupları ve inançları kendi içinde birleştirmeye hizmet ettiğinde «bölücü» bir işlev de yerine getirebilir.

İdeolojiye yüklenen bazı anlamlar

- Siyasi inanç sistemi
- Eyleme dönük siyasi fikirler kümesi
- Yönetici sınıfın fikirleri
- Belli bir sosyal sınıf veya grubun dünya görüşü
- Sınıfsal veya sosyal çıkarları dışa vuran siyasi fikirler
- Sömürülenler veya baskı altındakiler arasında yanlış bilinci yayan fikirler
- Bireyi sosyal bir bağlamda konumlandıran ve müşterek aidiyet hissi yaratan fikirler
- Bir siyasi sistemi meşrulaştırmak için, resmi olarak ayrıcalık verilmiş fikirler kümesi
- Hakikat tekeli iddiasındaki her şeyi kapsayan siyasi öğreti

Önümüzdeki ders

- Önümüzdeki ders Heywood'un birinci bölümünü sonuna kadar okuyun ve şu sorular üzerinde düşünün:
- Ekonomik ve siyasi gücü elinde bulunduran grubun fikirleri genellikle o devrin hakim fikirlerini oluşturur diyebilir miyiz?
- İdeolojinin felsefeden ve bilimden farkı nedir?
- İdeoloji zorunlu olarak yanlış mıdır?
- Bilimsel bilgi ideolojinin işlevlerini yerine getirebilir mi?
- İdeolojisiz bir toplum mümkün müdür?
- Kadınların fitratları gereği evden dışarı çıkmaması veya erkeğe boyun eğmesi gerektiğini savunan biri Marx'ın tarif ettiği şekliyle hangi anlamda ideolojik düşünmektedir?